



SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJIMAS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2020 07 22
JOIN(2020) 12 final

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

YPATINGASIS ADMINISTRACINIS KINIJOS REGIONAS MACAO. 2019 M.
METINĖ ATASKAITA

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

YPATINGASIS ADMINISTRACINIS KINIJOS REGIONAS MAKAO. 2019 M. METINĖ ATASKAITA

Santrauka

1999 m. Makao perdavus Kinijos Liaudies Respublikai, Europos Sąjunga ir jos valstybės narės atidžiai stebi Ypatingojo administracinio Kinijos regiono (toliau – YAR) Makao politinę ir ekonominę raidą pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“. Europos Sąjunga toliau laikosi „vienos Kinijos“ politikos ir remia principą „viena šalis – dvi sistemos“ bei jo įgyvendinimą. Ši metinė Makao raidos ataskaita skelbiama vykdant 1997 m. priimtą įsipareigojimą Europos Parlamentui.

2019 m. principo „viena šalis – dvi sistemos“ buvo toliau laikomasi, ir tai buvo naudinga YAR Makao, visai Kinijai ir tarptautinei bendruomenei.

Gruodžio mėn. pareigas pradėjo eiti naujas vyriausybės vadovas Ho Iat-Sengas. Prezidentas Xi Jinpingas tris dienas lankėsi Makao, kad pažymėtų jo paskyrimą ir dvidešimtajias Makao perdavimo metines.

Laikantis Makao Pagrindiniame įstatyme įtvirtinto principo „viena šalis – dvi sistemos“, 2019 m. Makao gyventojų teisės ir pagrindinės laisvės toliau iš esmės buvo gerbiamos ir teisinės valstybės principo buvo laikomasi. Makao žiniasklaidoje ir toliau buvo viešinamos įvairios nuomonės, nors nerimą kėlė didėjanti vidinė cenzūra.

Nors nei Makao Pagrindiniame įstatyme, nei kituose teisės aktuose nenumatyta galimybė suteikti visuotinę rinkimų teisę, ES ragina Makao valdžios institucijas skatinti visuomenę aktyviau dalyvauti vyriausybės vadovo ir įstatymų leidžiamosios asamblėjos rinkimuose.

Ekonomikos srityje Makao tebėra didžiausias pasaulyje lošimo namų centras, o lošimų turizmas skatina regiono ekonomikos augimą. Kinijos ekonomikos sulėtėjimas bei JAV ir Kinijos prekybos karas buvo pagrindiniai veiksniai, lėmę Makao BVP sumažėjimą 3,5 proc. Tai rodo, kad jo maža ir iš esmės atvira ekonomika labai priklauso nuo ekonominių, finansinių ir politikos pokyčių žemyninėje Kinijoje. Toliau dedamos pastangos įvairinti veiklą, tačiau tai daryti sekasi vidutiniškai, nes lošimų veikla vis dar sudaro beveik pusę BVP.

2019 m. sustiprintas ekonominis bendradarbiavimas su žemynine Kinija: artėjant Prezidento Xi Jinpingo vizitui buvo paskelbta apie naujas priemones finansinių paslaugų srityje, siekiant paremti Makao veiklos įvairinimą.

Politinė raida

Metų pabaigoje Makao vyriausybėje įvyko didelių pokyčių: išrinktas naujas vyriausybės vadovas Ho Iat-Sengas ir paskirti kiti aukštas pareigas einantys pareigūnai.

Rinkimų komitetas rugpjūčio 25 d. išrinko Ho Iat-Sengą naujuoju vyriausybės vadovu, pakeitusiu Fernando Chui. 392 iš 400 balsavimo biuletenių buvo jo naudai. Kadangi alternatyviam kandidatui būtų reikėję, kad Rinkimų komitete jį nominuotų 66 asmenys, Ho Iat-Sengas per rinkimus neturėjo varžovų.

Naujoji vyriausybė pradėjo eiti pareigas gruodžio 20 d. Prezidentas Xi Jinpingas prisaikdino naująją vyriausybės vadovą per trijų dienų vizitą Makao. Du iš penkių sekretorių – Saugumo sekretorius ir Transporto ir viešųjų darbų sekretorius – liko tie patys kaip ir ankstesnėje administracijoje. Trys iš 11-os vykdomosios tarybos narių, liko tie patys.

Per metus daug dėmesio skirta kelioms teisėkūros iniciatyvoms.

2019 m. gruodžio 22 d. priimtas įstatymas dėl kibernetinio saugumo. Vienas iš jame nurodytų reikalavimų – telekomunikacijų paslaugų naudotojai privalo registruotis tikruoju vardu / pavadinimu, kad galėtų naudotis tokiomis paslaugomis, kaip išankstinio mokėjimo SIM kortelių pirkimas. Tai įgyvendins telekomunikacijų paslaugų teikėjai. Interneto paslaugų teikėjai saugos savo naudotojų internetinės veiklos žurnalus bent vienus metus. Pagrindinių infrastruktūrų (pvz., transporto, telekomunikacijų, elektros energijos ir vandens tiekimo) operatoriai yra įgalioti užtikrinti kibernetinio saugumo priemonių vykdymą. Koordinuojant teisminę policijai bus įsteigtas naujas Įspėjimo apie kibernetinius incidentus ir reagavimo į juos centras (angl. CARIC), kuris veiks kaip informacijos apie visus kibernetinius incidentus priėmimo centras ir stebės duomenų perdavimą bei duomenų srautus. Už įstatymo pažeidimus gali būti skirta 50 000–5 mln. MOP bauda.

Saugumo sekretorius Wongas Sio Chakas pabrėžė, kad valdžios institucijos nestebės individualios veiklos internete ir nevaržys žodžio laisvės, nes teisminė policija tik stebės duomenų judėjimą, o ne analizuos jo turinį. Makao valstybės tarnautojų asociacija (angl. ATFPM) nusiuntė laišką Saugumo sekretoriui, kuriame išreiškė susirūpinimą dėl naujojo įstatymo suderinamumo su Pagrindiniu įstatymu, kiek tai susiję su asmens laisvėmis ir kitais klausimais.

Siūlomu nauju Civilinės saugos įstatymu kriminalizuojamas gandų ir melagingos informacijos skleidimas ekstremaliųjų situacijų atveju. Priemonė būtų taikoma tik tada, kai valdžios institucijų civilinės saugos priemonės yra visiškai aktyvuotos, esant tokioms aplinkybėms kaip taifūno sukeltos ekstremaliosios situacijos. Įstatymo projekto pakeitimai buvo įvertinti palankiai, nors pilietinė visuomenė ir spaudos organizacijos išreiškė susirūpinimą dėl galimo priemonės poveikio saviraiškos laisvei ir spaudos laisvei.

Demokratijos šalininko įstatymų leidėjo pasiūlymas iš dalies pakeisti vyriausybės vadovo rinkimų įstatymą, kad būtų išvengta vienintelio galutinio kandidato į aukščiausias pareigas vyriausybėje, buvo atmetas remiantis tuo, kad tik vyriausybė gali siūlyti Makao politinės struktūros pakeitimus.

Policija pranešė, kad pirmosios 50 viešojo stebėjimo vaizdo kamerų su veido atpažinimo technologija Makao bus įrengtos ir išbandytos iki 2020 m. pirmojo ketvirčio pabaigos. Taip pat bus įrengta ir išbandyta apie 50 kitų eismo stebėjimo vaizdo kamerų, skirtų transporto priemonių registracijos numeriams atpažinti. Vietos valdžios institucijos planuoja iki 2023 m. šešiais etapais įrengti 2 400 stebėjimo vaizdo kamerų. 2019 m. lapkričio 7 d. pareiškime policija nurodė, kad veido atpažinimo technologija bus naudojama tik tada, kai policija tirs baudžiamąsias bylas.

Makao valdžios institucijos ir toliau nurodė, kad priežastis, dėl kurios žurnalistams, pilietinės visuomenės aktyvistams ir visuomenės veikėjams, įskaitant kai kuriuos asmenis iš Honkongo, neleidžiama atvykti į Makao, yra saugumo problemos. Nors Makao imigracijos institucijos turi įgaliojimus neleisti atvykti į regiono teritoriją, tokiais atvejais trūksta skaidrumo.

Teisės, laisvės ir lygios galimybės

Teisės, pagrindinės laisvės ir teisinė valstybė iš esmės buvo gerbiamos tiek, kiek garantuojama Makao Pagrindiniame įstatyme, ir laikantis principo „viena šalis – dvi sistemos“.

Iki šiol nesiimta jokių veiksmų siekiant įsteigti nepriklausomą žmogaus teisių instituciją pagal 2015 m. gruodžio mėn. JT komiteto prieš kankinimą pateiktą rekomendaciją.

Spaudos laisvė iš esmės buvo gerbiama, nors vis dažniau buvo taikoma vidinė cenzūra. Visus metus Makao žurnalistų asociacija (AJM) skelbė pareiškimus, kuriuose atkreipė dėmesį į klausimus, susijusius su spaudos laisve, pavyzdžiui, dėl spaudimo prieš Xi Jinpingo vizitą.

Makao iš esmės buvo gerbiama **susirinkimų laisvė**. Tačiau policija atsisakė leisti rengti viešus susibūrimus, kuriais siekta parodyti solidarumą su protestuotojais Honkonge. 2019 m. rugsėjo 30 d. Kasacinis teismas atmetė apeliacinį skundą dėl draudimo protestuoti prieš policijos žiaurumą Honkonge ir nusprendė, kad toks protestas būtų neteisėtas dėl tam tikrų priežasčių, įskaitant svarstymus dėl to, kad juo būtų „kišamasi į Honkongo vidaus reikalus“. Įvykių Tiananmenio aikštėje 30-ųjų metų proga vyko akcija su uždegtomis žvakėmis.

Liepos 8 d. Teisėkūros asamblėja patvirtino vyriausybės inicijuoto įstatymo dėl nustatytojo **minimaliojo darbo užmokesčio** visiems darbuotojams, išskyrus pagalbinius namų ūkio darbuotojus ir neįgalius samdomuosius darbuotojus, projektą. Makao neveiksmingai įgyvendina **asociacijų ir kolektyvinių derybų laisvę**, įtvirtintą Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijose. ES toliau skatina Makao tai daryti.

Dedama daug pastangų kovojant su **prekyba žmonėmis** įvairiomis priemonėmis, įskaitant kovos su prekyba žmonėmis mokymus vyriausybės pareigūnams ir įtariamų priverčiamojo darbo atvejų tyrimą. ES yra pasirengusi stiprinti bendradarbiavimą, kad išspręstų šį pasaulinį uždavinį.

Diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės ir toliau kelia susirūpinimą, visų pirma užimtumo, švietimo ir sveikatos priežiūros srityse. Tos pačios lyties asmenų santykiai dar neįtraukti į teisės aktą, kuriuo smurtas šeimoje pripažįstamas baudžiamuoju nusikaltimu. 2014 m. birželio mėn. Jungtinių Tautų ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas paragino Makao priimti išsamius kovos su diskriminacija teisės aktus.

Makao toliau ryžtingai sprendė **korupcijos** problemą, imdamasis priemonių, įskaitant Kovos su korupcija komisijos (angl. CCAC) darbą. 2019 m. gruodžio mėn. paskirtas naujas Kovos su korupcija komisijos narys. Kovo mėn. paskelbtoje CCAC metinėje ataskaitoje atkreiptas dėmesys į pagrindinius susirūpinimą keliančius klausimus ir nuolatinės pastangos kovoti su valstybės pareigūnų korupcija.

Ekonominė raida

2019 m. Makao išliko viena turtingiausių pasaulio ekonomikų pagal BVP vienam gyventojui ir **didžiausia pasaulyje lošimų pramonė**.

Per metus **Makao ekonomika susitraukė 4,7 proc.**, daugiausia dėl sumažėjusio paslaugų eksporto ir investicijų. Investicijos per metus sumažėjo 20,1 proc., daugiausia dėl mažesnių investicijų į statybos sektorių. Lošimų eksportas sumažėjo 4 proc. per metus, o turizmo paslaugos – 5,7 proc. per metus. Paslaugų eksportas sumažėjo daugiausia dėl to, kad Makao lankytojų išlaidos per metus sumažėjo 8 proc. Nors per metus atvykstančių turistų skaičius padidėjo 10 proc. (iki 39,4 mln. lankytojų, iš kurių 70 proc. atvyko iš žemyninės Kinijos), vieno turisto išlaidos sumažėjo 16,5 proc., o tai atsveria padidėjusį turistų skaičių.

Nepaisant nuosmukio **Makao vis dar užtikrintas visiškas užimtumas**. Pastaruosius aštuonerius metus (net ir per 2014–2016 m. nuosmukį) nedarbo lygis nuolat buvo mažesnis negu 2 proc. ir 2019 m. nebuvo išimtis. Tokiomis aplinkybėmis YAR labai priklausomas nuo užsieniečių darbuotojų, kurie sudaro apie 40 proc. visos darbo jėgos. 2019 m. infliacija (2,75 proc.) buvo kontroliuojama.

2019 m. Makao fiskalinė padėtis išliko gera. YAR yra sukaupęs daug atsargų (580 mlrd. MOP arba 67 mlrd. EUR), o jo fiskalinė sąskaita nuolat buvo perteklinė.

Ekonominės politikos srityje regionas ne tik stiprino turizmo ir lošimų sritis (pagrindines Makao pramonės šakas), bet ir toliau dėjo ilgalaikes pastangas, kad įvairintų ekonomiką. Šiuos prioritetus naujasis Makao vyriausybės vadovas Ho Iat-Sengas pakartojo savo inauguracijos kalboje ir Naujųjų metų pranešime gruodžio mėn., kuriuose jis apibrėžė politinę platformą, kurioje daugiausia dėmesio skiriama su ekonomika ir pragyvenimu susijusiems klausimams. Išlieka šios įvairinimo sritys:

- konferencijų ir parodų pramonės bei kūrybos pramonės vystymas;
- Makao kaip tradicinės kinų medicinos centro vystymo skatinimas;
- specializuotų finansinių paslaugų, pavyzdžiui, finansinės išperkamosios nuomos paslaugų, skatinimas, taip pat
- Makao kaip Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių komercinio ir prekybos bendradarbiavimo paslaugų platformos plėtojimas.

Nepaisant įvairinimo pastangų, **Makao ir toliau labai priklauso nuo lošimų ir turizmo, o lošimų sektorius vis dar sudaro pusę BVP.** Makao 2016–2020 m. penkerių metų plėtros plane nustatytas tikslas – iki 2020 m. padidinti lošimo namų veiklos vykdytojų pajamų, gaunamų iš su lošimu nesusijusių šaltinių, dalį iki 9 proc. Pagal gruodžio mėn. Statistikos ir gyventojų surašymo tarnybos ataskaitą dėl ekonomikos įvairinimo 2018 m. su lošimu nesusiję šaltiniai sudarė 9,97 proc. lošimo namų operatorių pajamų. Kalbant apie įvairinimą ne tik lošimų ir turizmo srityse, įskaitant finansų sektoriaus plėtrą, Makao problema yra tinkamos kvalifikacijos darbo jėgos trūkumas.

Aplinkos apsauga ir klimato politika tebėra svarbūs uždaviniai. Vieninteliai svarbūs pokyčiai 2019 m. buvo ilgai lauktas plastikinių maišelių apmokestinimo sistemos įdiegimas, geresnis išankstinis atliekų apdorojimas prieš jas eksportuojant, taip pat visame YAR buvo įrengta daugiau elektra varomų transporto priemonių įkrovimo stotelių, plastiko butelių perdirbimo įrenginių ir vandens dozatorių. Per metus atidaryta ilgai uždelsta Makao lengvojo skubaus tranzito linija Taipoje.

Regioninis bendradarbiavimas

Ilgai lauktas **Guangdongo, Honkongo ir Makao Didesniojo įlankos regiono** planas buvo paskelbtas 2019 m. vasario mėn. Makao buvo paskelbtas vienu iš keturių pagrindinių miestų (kartu su Honkongu, Šendženu ir Guangdžou), atliksiančių pagrindinį vaidmenį regiono vystymosi procese. Plane teigiama, kad Makao, ir toliau įvairindamas savo ekonomiką, turi stiprinti savo kaip pasaulinio lygio turizmo ir laisvalaikio centro ir kaip tarp Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių vykdomų komercijos ir prekybos bendradarbiavimo paslaugų platformos poziciją. Praėjus keturiems mėnesiams nuo plano paskelbimo, Makao vyriausybė paskelbė savo penkerių metų plėtros plano (2016–2020 m.) priedą, kuriame apžvelgė savo vaidmenį plėtojant Didesniąją įlankos regioną. Per metus paskelbta įvairių priemonių. Tarp jų – muitinių bendradarbiavimo stiprinimas ir palankesnių sąlygų Makao gyventojams gyventi, studijuoti ir dirbti kituose Didesniojo įlankos regiono miestuose sudarymas.

2019 m. bendradarbiavimas finansinių paslaugų srityje pasistūmėjo į priekį. Vasario mėn. Didesniojo įlankos regiono plane Makao buvo pavesta atlikti galimybių studiją dėl ženminbi juaniais išreikštos vertybinių popierių rinkos sukūrimo. Spalio mėn. Makao pinigų institucija centrinei vyriausybei pateikė prašymą šiuo klausimu. Liepos mėn. Kinija išleido pirmąsias dviejų milijardų ženminbi juanių (286 mln. JAV dolerių) vertės lengvatinio apmokestinimo vyriausybės obligacijas Makao.

Artėjant Prezidento Xi Jinpingio 2019 m. gruodžio mėn. vizitui į Makao, pranešta apie įvairias ekonomikos įvairinimo rėmimo priemones, ypatingą dėmesį skiriant finansų sektoriui. Labiausiai pavišintas Kinijos liaudies banko (angl. *People's Bank of China*, PBOC) pranešimas, kad dieninė ženminbi juanių perlaidų iš Makao riba bus padidinta nuo 50 000 iki 80 000 ženminbi juanių ir pasieks Honkongo lygį. Tačiau kadangi šios perlaidos susijusios su asmenų, o ne įmonių pervedimais, pranešimas iš esmės buvo simbolinis. Be to, buvo pranešta, kad planuojama greičiau įsteigti naują ženminbi juaniais išreikštą vertybinių popierių biržą ir ženminbi juanių atsiskaitymo centrą. Taip pat paaiškėjo, kad politika skatina žemyninės dalies bankus ir draudimo bendroves pradėti veiklą Makao ir teikti paramą žemyninės dalies finansų bendrovėms, kad jos galėtų plėstis į Makao.

Kalbant apie Makao, **kaip tilto, jungiančio Kiniją ir portugališkai kalbančias šalis, vaidmenį**, pažymėtina, kad Makao siekia tapti ženminbi juanių tarpuskaitymo centru ir portugališkai kalbančių šalių ir Kinijos komerciniu bei prekybos paslaugų centru, portugališkai kalbančių šalių produktų prekybos paslaugų centru ir konferencijų bei parodų centru, skirtu bendradarbiavimui ekonomikos ir prekybos srityse.

Kartu su Džuhajumi Makao bendrai plėtoja **Hengčino** salą, esančią į rytus nuo Makao Guangdongo provincijoje. Hengčine plėtojama infrastruktūra, įskaitant „Jaunimo verslumo slėnį“, Guangdongo ir Makao TCM Mokslo ir technologijų pramonės parką, Guangdongo ir Makao Bendradarbiavimo pramonės parką ir Makao universiteto teritoriją. Per vizitą Makao Prezidentas Xi Jinpingas paskelbė, kad Makao bus skirta daugiau žemės saloje, siekiant remti tolesnę jo plėtrą tokiose srityse kaip švietimas ir sveikatos priežiūra.

Dvišaliai ES ir Makao santykiai

2019 m. **ES išliko antra pagal dydį importuotoja į Makao po žemyninės Kinijos**. Jai teko 27,6 proc. viso Makao importo. Kita vertus, tik 1,5 proc. YAR eksportuojamų prekių buvo išvežta į Europą. ES ir toliau palaiko ilgalaikį prekybos su Makao perteklių. Tai galima paaiškinti tuo, kad Makao importo paklausa kurį laiką nuolat augo, kartu augant ir jo lošimų ir turizmo sektoriams, o gamybos sektorius susitraukė iki maždaug 1 proc. BVP.

2019 m. dvišalė **prekyba prekėmis** padidėjo 27,1 proc. iki 1,2 mlrd. EUR. ES eksportas į Makao pasiekė 1,1 mlrd. EUR (palyginti su praėjusiais metais, padidėjo 33,2 proc.), dėl to susidarė 1 mlrd. EUR prekybos perteklius. Makao – auganti Europos prabangos prekių rinka. ES daugiausia eksportavo aukščiausios klasės odos, aprangos gaminius, rankinius laikrodžius ir juvelyrinius dirbinius, maisto produktus, gėrimus ir automobilius.

ES yra trečia pagal dydį Makao užsienio **investuotoja** po Honkongo ir žemyninės Kinijos (išskyrus lengvatinių mokesčių centrus). Remiantis Makao statistiniais duomenimis, 2018 m. ES sudarė 5,3 proc. (15,6 mlrd. MOP) visų sukaupytų tiesioginių užsienio investicijų. Vien tik Portugalijai tenka 60 proc. arba 9,2 mlrd. MOP ES investicijų į Makao.

2019 m. birželio 11 d. Briuselyje surengtas **23-iasis ES ir Makao jungtinio komiteto posėdis**. Jame buvo nagrinėjami įvairūs klausimai, įskaitant prekybą ir investicijas, daugiašalį bendradarbiavimą, apmokestinimą, viešuosius pirkimus, kovą su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, aplinkos apsaugos klausimus ir prekybą žmonėmis.

Po 2015 m. vykusio ES ir Makao jungtinio komiteto posėdžio, įgyvendinant ES programą „**Horizontas 2020**“, sukurtas bendro finansavimo mechanizmas. 2019 m. lapkričio mėn. ES ir Makao Mokslo ir technologijų plėtros fondas (angl. FDCT) kartu surengė konferenciją Makao, kad pristatytų bendradarbiavimo su Europa galimybes ir aptartų būdus, kaip pagerinti

Makao dalyvavimą įgyvendinant programą „Horizontas 2020“, nes nė vienas Makao subjektas nebuvo atrinktas finansuoti pagal tą programą.

2019 m., kaip ir kiekvienais metais, **Makao įkurti Europos prekybos rūmai (angl. MECC¹)** kartu su **Honkonge įkurtais Europos prekybos rūmais** koordinavo Europos dalyvavimą kovo mėn. vykusiame Makao tarptautiniame bendradarbiavimo aplinkos klausimais forume, taip pat atitinkamoje parodoje (angl. MIECF) ir spalio mėn. vykusioje Makao tarptautinėje prekybos ir investicijų mugėje (angl. MIF).

Makao ir ES bendradarbiavimo programa teisės srityje prisidedama prie Makao teisinės sistemos modernizavimo ir plėtros. Nagrinėjamos galimybės plėsti bendradarbiavimą šioje srityje. 2019 m. ES ir Makao tęsė ilgalaikį bendradarbiavimą konferencijų vertimo žodžiu srityje. Nuo 2006 m. Makao vertėjams žodžiu rengiami mokymo kursai, kuriuose dalyvauja Europos Komisijos Vertimo žodžiu generalinio direktorato dėstytojai. Nuo 2010 m. Makao politechnikos institute (angl. MPI) kasmet rengiami seminarai, kuriuose dalyvauja įvairių Kinijos ministerijų ES instruktoriai ir vertėjai žodžiu, taip pat Makao ir žemyninės Kinijos universitetų dėstytojai. 2019 m. gruodžio mėn. MPI įkurtas naujas Tarptautinis Portugalijos konferencijų vertimo žodžiu mokymo centras tapo naudingas ES ir Makao bendradarbiavimo šioje srityje akademinėi kryptčiai.

¹ Makao įkurti Europos prekybos rūmai yra mišri organizacija, kurios veikloje dalyvauja tiek tiesioginiai įmonių nariai (atstovaujantys įmonėms), tiek ES šalių nacionalinių prekybos rūmų nariai.